

L-Eżamijiet Annwali għal-Iskejjel Sekondarji 2022

IL-HDAX-IL SENA IL-MALTI (IL-Fehim mis-Smigh) IL-HIN: 15-il minuta

Il-Karta tal-Għalliema

Gwida għat-Tmexxija tal-Eżami tal-Fehim mis-Smigh

1. L-għalliema tal-Malti li se jmxexxu l-eżami tas-smigh isellmu lill-istudenti u wara li jittqassmu l-karti tal-eżami tas-smigh jgħidulhom:
"Bonġu. Nitlobkom biex tiktbu isimkom, kunjomkom u l-klassi fil-post ipprovdut fil-karta ta' quddiemkom."
2. Meta l-għalliema jaraw li l-istudenti lestew, jgħidulhom:
"Issa se naqralkom l-ewwel silta. Nitlobkom toqogħdu attenti għall-qari. Ma tistgħux tiktbu jew taħdmu l-eżerċizzji waqt li nkun qed naqralkom is-silta."
3. L-għalliema jaqraw l-ewwel silta kollha b'ritmu meqjus u meta jispiċċaw mill-qari jgħidu lill-istudenti:
"Issa se naqralkom l-istruzzjonijiet u l-eżerċizzji li tridu taħdmu fuq is-silta li għadkom kemm smajtu. Tistgħu taħdmuhom waqt li qed naqra. Infakkarkom li s-silta se terġa' tinqaralkom darb'oħra."
4. L-għalliema jaqraw l-istruzzjonijiet u l-eżerċizzji kollha kif hemm fil-karta. Wara dan il-qari l-istudenti jingħataw ftit ħin biex jaħdmu qabel ma jibda t-tieni qari tal-ewwel silta. Wara jgħidu lill-istudenti:
"Issa se naqralkom għat-tieni u l-aħħar darba s-silta flimkien mal-istruzzjonijiet u l-eżerċizzji. Tistgħu tkomplu taħdmu waqt dan il-qari."
5. Kif l-għalliema jtemmu t-tieni qari jagħtu ftit ħin biex l-istudenti jkomplu jaħdmu l-karta. Wara jgħidu lill-istudenti:
"Issa se naqralkom it-tieni silta. Nitlobkom toqogħdu attenti għall-qari. Ma tistgħux tiktbu jew taħdmu l-eżerċizzji waqt li nkun qed naqralkom is-silta."
6. L-għalliema jaqraw it-tieni silta kollha b'ritmu meqjus u meta jispiċċaw mill-qari jgħidu lill-istudenti:
"Issa se naqralkom l-istruzzjonijiet u l-eżerċizzji li tridu taħdmu fuq is-silta li għadkom kemm smajtu. Tistgħu taħdmuhom waqt li qed naqra. Infakkarkom li s-silta se terġa' tinqaralkom darb'oħra."
7. L-għalliema jaqraw l-istruzzjonijiet u l-eżerċizzji kollha kif hemm fil-karta. Wara dan il-qari l-istudenti jingħataw ftit ħin biex jaħdmu qabel ma jibda t-tieni qari tas-silta.
8. L-għalliema jgħidu lill-istudenti:
"Issa se naqralkom għat-tieni u l-aħħar darba s-silta flimkien mal-istruzzjonijiet u l-eżerċizzji. Tistgħu tkomplu taħdmu waqt dan il-qari."
9. Hekk kif tgħaddi kwarta mill-bidu tal-eżami, l-għalliema jgħidu lill-istudenti:
"Il-ħin tal-eżami għadda. Jekk jogħġbokom ieqfu mill-kitba u se niġbor il-karti. Grazzi."
10. L-għalliema inkarigati jaraw li l-karti kollha tal-eżami tas-smigh jingabru u l-istudenti jkomplu bl-eżami tal-qari u l-kitba.

L-Ewwel Silta: Il-poplu tal-ġilda kaħlana

Twelidt fid-deżert tas-Saħara f'kamp tat-tribù tat-Twareg. Aħna poplu nomadu li nilbsu turban ikħal magħmul minn drapp fin tal-qoton, biex ngħattu wiċċna mir-ramel. Il-kulur tat-turban jerħi u donnu jidħol fil-ġilda tagħna tant li lilna jsibuna bħala 'il-koħol'. Il-kulur ingibuh minn pjanta jisimha indigo. Għalina l-ikħal huwa l-kulur tad-dinja, tas-sema u tat-tined li ngħixu fihom. Il-kelma 'twareg' tfisser abbandunati għax dejjem issibna nħufu fid-deżert. B'kollox qegħdin ma' tliet miljuni imma sfortunatament qed nonqsu. Ngħixu billi nirgħu l-bhejjem. Ta' seba' snin iħalluna nitbiegħdu mit-tined biex nibdew niskopru l-ħajja. Hekk nitgħallmu nsibu gwida fil-kwiekeb u kif insegwu l-ġemel meta nintilfu għax dan l-annimal kapaċi jwassalna fejn ikun hemm ftit ilma.

Taħriġ 1: Qabbel kolonna A ma' B billi tniżżel in-numru fil-kolonna tan-nofs. (5 marki)

Kolonna A		Kolonna B
1. In-narratur twieled		mill-qoton fin.
2. It-twareg jgħattu wiċċhom		mitlufa għal riħhom.
3. Il-kelma 'twareg' tfisser		issibu dejjem idur fid-deżert.
4. It-turban ikun magħmul		f'tinda fid-deżert.
5. Lil dan il-poplu		biex ir-ramel ma jagħmihomx.

Taħriġ 2: Imla l-vojt bi kliem addattat, skont dak li smajt fis-silta.

(5 marki)

Illum il-ġurnata għandek issib madwar _____ twareg li jkunu qed jirgħu l-_____ tagħhom fid-deżert. Meta s-subien ikollhom l-età ta' _____ snin, iħalluhom jitolqu mit-tined biex jitgħallmu jsegwu l-istilel kif ukoll il-_____ u hekk ikunu kapaċi jaslu f'post li fih ikun hemm ftit _____.

It-Tieni Silta: Il-pjanti tal-kaktus

Il-kaktus huma pjanti distinti u mhux tas-soltu. Pjanti li jadattaw ruħhom għall-ambjent ta' madwarhom u li kapaci jirreżistu l-ambjent sħun u xott. Hemm 120 tip differenti li kważi kollha huma indiġeni tal-kontinent Amerikan. L-itwal tip ta' kaktus ġejja mill-Messiku u tikber sa iżjed minn 19-il metru għoli. Min-naħa l-oħra, l-iżgħar kaktus oriġinat mill-Bolivja f'postijiet fil-għoli qrib xi kaskata tal-ilma u tikber biss sa dijametru ta' centimetru.

Bħala pjanti, il-kaktus iservi ta' delizzju iżda hawn min jużah bħal mezz ta' dekorazzjoni. Min-naħa l-oħra, dawk li jgħixu f'postijiet 'il bogħod mill-abitat jagħmlu użu mill-kaktus bħala protezzjoni mill-annimali selvaġġi.

Il-kaktus jaħżnu l-ilma, għalkemm xi pjanti tal-kaktus issibhom ukoll qalb is-siġar f'foresti tropikali. Il-kaktus hija magħrufa mhux biss għax-xewk imma wkoll għall-kuluri jlellxu tal-fjuri tagħha, li ħafna minnhom jifftu mal-lejl. Ftit minnhom għandhom frotha li tittiekel fosthom il-bajtar tax-xewk li nsibu f'pajjiżna u li l-werqa tiegħu ħafna drabi tintuża bħala ikel għall-bhejjem.

Taħriġ 1: Aghżel it-twegiba t-tajba mill-għażliet mogħtija billi tagħmel ✓ fil-kaxxa t-tajba. (5 marki)

1. Il-kaktus huma pjanti li jifilħu għal ambjent

a. kiesaħ.

☐

b. sħun.

☐

2. Kważi kull tip ta' kaktus hu indiġenu tal-kontinent

a. Amerikan.

☐

b. Afrikan.

☐

3. L-itwal kaktus tikber sa għoli ta' iżjed minn

a. 6 metri.

☐

b. 19-il metru.

☐

4. L-iżgħar kaktus oriġinat mill-

a. Bolivja.

☐

b. Portugall.

☐

5. Ħafna drabi l-fjuri tal-kaktus jifftu matul

a. il-jum.

☐

b. il-lejl.

☐

Taħriġ 2: Imla l-vojt skont dak li smajt fis-silta.

(5 marki)

1. Hawn persuni li jiġbru l-kaktus bħala _____, imma hawn min juża l-kaktus biex _____ kif ukoll bħala protezzjoni mill-_____.
2. Il-kaktus hija magħrufa kemm għax-xewk kif ukoll għall-_____ sbieħ tal-fjuri tagħha.
3. _____ hu frott li nsibu f'Malta li joħroġ mill-kaktus.